

Nakon dugogodišnjeg istraživanja autor je od samog plesa proširio svoj interes na cijeli običaj, te je u ovoj knjizi (koja je proširena doktorska disertacija, obranjena 1965. god.) donio rezultate terenskih istraživanja, uz to analize i tumačenja dosadašnje literature, te objašnjenja o porijeklu i vezama običaja kumpanija.

Ovaj se običaj sastoji iz posebnog plesa s mačevima koji priprema i uvježbava muško društvo, a uz to se organizira i prividna vlast u selu (kraljevstvo, suđenje i sl.), te odsijecanje volu glave uz priređivanje gozbe za članove društva. Ti običaji održavali su se u prošlosti u selima: Žrnovo, Pupnat, Čara, Smokvica, Blato i Vela Luka. Odsijecanje volu glave posljednji je put organizirano u Žrnovu god. 1966. a ples s mačevima i danas izvode Viteško udruženje *Kumpanija* iz Blata i *Bratska sloga* iz Žrnova (gdje se taj ples s mačem zove *Foštra*). Najstariji spis o kumpaniji je „Statut kumpanije - Žrnovo“ iz 1620. a upravo u tom selu i danas se običaj nakon rekonstrukcije nošnji ponovo izvodi. Stoga autor donosi u dijalektu iscrpan opis toga običaja iz Žrnova, kao i način suđenja i liječenja u kumpaniji. Zatim slijedi opis plesa sa varijantama iz svih sela, uz fotografije, crteže i kinetograme plesa Labanovom notacijom. Na kraju prvog poglavlja donesen je Vuletić — Vukasovićev opis žrnovskog običaja i tekst Statuta iz 1620.

Drugo poglavlje obrađuje porijeklo i veze plesa s mačevima, njegovu rasprostranjenost, razlike kumpanije i lančanog mačevnog plesa. Posebno se obrađuje strukturno — prostorna shema osnovnih elemenata mačevnog plesa, pri čemu je bitna koreografska osnova a ne predmet koji je u nekim plesovima zamijenio mač (štap, lûk, obruč, rubac). Autor se ne ograničuje samo na veze u Jugoslaviji već i u čitavom svijetu. U završnom razmatranju analizira sve elemente plesa, prihvaća mogućnost obrednog značenja ovog plesa, koji prvobitno pripada agrarnom kultu za plodnost a sekundarnog je značenja koncepcija o vojničkom ustrojstvu kumpanije (vojnički nazivi, raport, elementi borbe). I legenda ističe ples kao spomen na negdašnju borbu protiv gusara, a vol je neprijatelj kome se odrubljuje glava.

Treće poglavlje daje objašnjenje porijekla i vezâ običaja biranja kralja i prividne vlasti u vrijeme poklada. Spomenuti su i navodi iz literature koji potvrđuju raširenost tog običaja na jadranskim otocima i uskom obalnom području. Veze idu dalje vremenski i prostorno do običaja sakeja i saturnalijska.

Običaj odsjecanja glave volu opisan je u posljednjem poglavlju. Tu se govori o raširenosti toga običaja u Jugoslaviji i izvan nje, obrađeno je porijeklo i veze. Obradena je i dječja kumpanija u kojoj se umjesto volu odsijeca glava pijetlu ili jarcu. U zaključnom razmatranju autor iznosi rezultate istraživanja svih elemenata običaja. Knjiga ima i opširan rezime na njemačkom jeziku.

Josip Miličević

IL FOLKLORE. TRADIZIONI, VITA E ARTI POPOLARI. Testo a cura di PAOLO TOSCHI. Conosci l'Italia, vol. XI. Touring Club Italiano, Milano 1967, 96 str. + 300 fotografija na nepaginiranim listovima.

U poznatoj i veoma cijenjenoj popularnoj ediciji »Conosci l'Italia« koju od 1957. god. izdaje Touring Club Italiano s namjerom da širu javnost, osobito turiste upozna s prirodnim i kulturnim vrijednostima što ih pruža Italija, objavljen je XI svezak pod naslovom *Il Folklore*, posvećen prikazu narodnog života, običaja i umjetničkog narodnog izraza talijanskog naroda. Knjiga obasije oko 300 stranica, od toga ima 96 stranica teksta, a ostalo zauzimaju fotografije u crno-bijeloj i kolor tehnici.

Izradu teksta gotovo u cjelini preuzeo je Paolo Toschi, sveučilišni profesor u Rimu, a svoje su priloge dali Francesco Bonasera, docent na sveučilištu u Palermu za poglavlje o seoskoj arhitekturi i Francesco Alziator, docent na sveučilištu u Cagliariu za prikaz narodne nošnje.

Prof. Paolu Toschiju nije bio lak zadatak da na tako ograničenom prostoru prikaže svu opsežnu i raznorodnu materiju koja se u najraznolikijim oblicima

manifestira u narodnom životu tako prostranog područja kao što je Italija s njenim kopnenim dijelom od Alpa i Padske nizine, preko Apenina i južnog dijela poluotoka te s dva velika i živim folklorom danas još veoma bogata otoka — Sicilijom i Sardinijom. Nije bila jedina teškoća u tome da se u sažetom prikazu nade ravnoteža te da se iz goleme građe narodnog života i umjetnosti odabere upravo ono najspecifičnije čime će u ovom cjelovitom prikazu biti osvijetljen jedinstveni duh i bilo talijanskog naroda, a kraj toga naglašene i raznovrsnosti među pokrajinama Italije. To je autoru, zahvaljujući njegovu suverenom poznavanju građe, u potpunosti i upravo majstorski pošlo za rukom. No pisac se našao i pred drugom teškoćom, pred potrebom da tu materiju, koja se u današnjem industrijaliziranom vremenu u svome izvornom obliku sve više povlači, približi širokom krugu čitalaca s najraznovrsnijim stupnjevima obrazovanja i rasponom interesa — prvenstveno turističkoj publici, kojoj je knjiga i namijenjena. Kako se za tu publiku pojam »folklor« najčešće podudara s predodžbom o onim mnogobrojnim, obično bučnim oblicima i manifestacijama koje u današnjem svijetu turizma i komercijalizirane zabave zauzimaju važno mjesto, prof. Toschi koristi se prilikom da već u uvodu knjige raščisti pojmove — i s obzirom na termin »folklor«, i s obzirom na smisao, vrijednost i postojanost narodnih tradicija. Ujedno informira čitaoca o historiji proučavanja narodne tradicije, običaja i života talijanskog naroda.

Cjelokupan tekst, podijeljen u deset poglavlja (Značajke talijanskih narodnih tradicija; Životni ciklus; Svetkovine i običaji godišnjeg ciklusa; Nastambe; Poljodjelski i pastirski život; Pomorski život; Književnost, pjesma, ples i drama; Narodna umjetnost; Talijanske narodne nošnje; Svijet magije i praznovjerja), pisan je svježim i živim načinom pa je neposrednošću pripovijedanja i brojnim iznesenim pojedinostima privlačna i zanimljiva lektira za svakog čitaoca, dok za stručnjaka postaje izvor mnogobrojnih podataka, čemu pridonosi i opsežna bibliografija.

Na kraju treba naročito istaknuti izvanredne fotografije kojima izdavač nije štedio i za koje bi se moglo reći da od retka do retka prate tekst gotovo kao neka orkestralna pratnja, oživljavajući ono lirsko i dramatično, izuzetno i svakodneвно, prastaro i suvremeno, siromašno i raskošno, svježe i oronulo, pobožno i raspolasano, realno i nadnaravno — sve ono što i najbolji tekst nije u stanju da dočara u svim pojedinostima i nijansama.

Ta je knjiga primjer kako i popularno djelo može i mora postići visoki stručni nivo da bi u potpunosti zadovoljilo svrsi i potrebi kojoj je namijenjeno.

Jelka Radauš-Ribarčić

РУССКИЈ ФОЛ'КЛОР. БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЈ УКАЗАТЕЛ' 1917—1944, 1945—1959, 1960—1965. Sostavila M. J. MEL'Č, pod redakcijej A. M. ASTAHOVOJ i S. P. LUPPOVA, Akademija nauk SSSR, Institut ruskoj literatury (Puškinskij dom), Leningrad 1966, 1961, i 1967, 684 + 403 + 540 str.

Ruski i svjetski folkloristi dobili su značajan bibliografski priručnik i vodič kroz građu ruskog folkloru i o ruskom folkloru. Prva je knjiga izašla 1961. U njoj je registrirano 2.905 bibliografskih podataka iz perioda 1945—1959. Druga je knjiga izašla 1966. sa 5.140 bibliografskih podataka iz perioda 1917—1944. Treća je knjiga izašla 1967. i registrirala 4.123 bibliografska podatka za razdoblje 1960—1965. Dakle, u ovim knjigama doneseno je 12.168 bibliografskih podataka, a obrađen je period sovjetske vlasti od 1917—1965. U knjigama su registrirani zbornici, zbirke, knjige građe, monografije, studije, rasprave, članci, recenzije i osvrti koji se isključivo bave folkloristikom, kao i oni radovi u kojima se djelomično govori o folkloru. Iz novina su uzeti samo veći članci i recenzije, a nisu registrirana ni ponovljena izdanja poznatih ruskih pisaca i kritičara (Bjelinskog, Dobroljubova, Gorskog). Registrirani